

ספר
ציון אליהו

חלק א

ליקוטים ביאורים ובירורים
על ביאור הגר"א לספרא דצניעותא

חברתיו

בעזרת החונן לאדם דעת

אליהו ציון סופר

בלא"א רבי יצחק שלום ז"ל

נכד הגאון הפוסק הגדול המקובל האלקי

בעל כף החיים זצוק"ל

שנת **מי שאמר והיה העולם**

תשס"ח לפ"ק

ירושלם תוכב"א

הקדמה

בס"ד

תבענה שפתי תהלה כי תלמדני חוקך, אורך ביושר לכב בלמדי משפטי צדקך, ומה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי, על אשר זכני להיות מיושבי בית המדרש, וחנני מאוצר מתנת חונם שלו, לערוך ולסדר חיבורנו זה של חידושי תורה "ציון אליהו", אשר כולל בתוכו ליקוטים ביאורים ובידורים בדברות קדשו של רבנו הגר"א ז"ל על הספר"צ, וכולל חיבורנו זה שלושה חלקים.

החלק הראשון - נקרא בשם ציון אליהו וכו באו בהרחבה, דברי תורה סכיב דברי רבנו הגר"א ז"ל, ונכלל בו ביאורי דברים על פי דברי רבנו הגר"א ז"ל

עצמו במקומות אחרים, שהרי דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, עוד נכלל בו מקורות לדברי רבנו הגר"א ז"ל, מה שהשיגה ידי יד כהה למצוא ולהבין בזה, וכן מקורות והשוואות לדברי רבנו הגר"א ז"ל מדברי רבנו האריז"ל, וכן לנסות להבין ולהסביר את דברות קדשו של רבנו הגר"א ז"ל, ובודאי הפרוץ מרובה על העומד, ואין כוונתנו בחיבור זה להעמיד ביאור לדברי רבנו הגר"א ז"ל, כי מי יאמר זכתי לבי ויבין ויסביר את דברי רבנו הגר"א ז"ל ובפרט בנסתרות, אלא כוונתנו בחיבור זה לעורר לב המעיין באיזה הערות וליקוטים נחוצים בהבנת דברי רבנו הגר"א ז"ל, והמעין הישר ברוב עמלו בדברי רבנו הגר"א ז"ל, יוכל להעזר בחיבורנו זה, להבין לפי ערכו את דברי רבנו הגר"א ז"ל, וכל חיבור זה הוא עזר וסיוע להבנת דברי רבנו הגר"א ז"ל הסתומים והחתומים.

החלק השני - נקרא בשם קיצור ציון אליהו וכו באו תמצית הענינים אשר נתבאר

ב"ציון אליהו", והוא כעין פירוש קצר על דברי רבנו הגר"א ז"ל, הבנוי כולו על מה שנתבאר ב"ציון אליהו", והתועלת בו למי שירצה לראות את הדברים בצורה בהירה וקצרה.

החלק השלישי - נקרא בשם מלואים לענינים שבספר"צ והוא הרחבת הענינים

הקשורים לדברים בספר"צ ולענינים שנתבארו ב"ציון אליהו", והמגמה בזה, דלפעמים הדברים שנתבארו ב"ציון אליהו" נתארכו מאוד בגלל היקפם של הדברים, לכן קבענו להם סימן מיוחד במלואים, שם נתבארו בארוכה ובסדר נכון.

וזאת אבקש ואתפלל לפני שוכן מעונה, שיתקבלו דברי בני מדרשא, ותהיה תועלת ללומדים בחיבורי

זה, להגדיל תורה ולהאדירה, ונוכה בביאת גואל צדק במהרה בימינו, והנאולה תהיה רק על ידי לימוד התורה, ובפרט על ידי חכמת הקבלה [וכמ"ש בזה רבנו הגר"א ז"ל הובאו הדברים בספר אבן שלמה (פרק י"א אות ג') ז"ל: "הגאולה הזאת לא תהיה רק ע"י לימוד התורה, ועיקר הגאולה תליא בלימוד הקבלה" עכ"ל].

פרקא קדמאה

דף א

א' ע"א

ולא ידע בדיורי מתא, זרע חטין ואכיל חמי בגופייהו, יומא חד
 עאל למתא אקריבו ליה נהמא טבא, אמר ההוא בר נש דנא
 למה, אמרו נהמא הוא למיכל, אכל ומעם לחדא לחכיה, אמר
 ומסה אתעביד דא, אמרו מחטין, לבתר אקריבו ליה גריצין
 דלישין כמשחא, מעם מנייהו אמר ואלין מסה אתעבידו, אמרו
 מחטין, לבתר אקריבו ליה אריקי מלכין דלישין בדוכשא
 ומשחא, אמר ואלין מסה אתעבידו, אמרו מחטין, אמר ודאי
 אנא מארי דכל אלין דאנא אכיל עקרא דכל אלין דאיהו חסד,
 ובגין ההוא דעתא מעדוני עלמא לא ידע ואתאבידו מניה, כך
 מאן דנקיט כללא ולא ידע בכלהו עדונין דמהניין דנפקין
 סתהוא כללא עביל הווחיק.

ורבינו הרמח"ל ז"ל מפרש את הדברים באחת מאגרותיו
 [נדפס בסוף ספר הקליח (י"ט ע"א) ובשערי רמח"ל]

(א) **תאנא ספרא דצניעותא וכו'.** בספרא דצניעותא
 בהוצאת רש"ל, הובא לפני הספדי"צ את הדברים
 שנסדרו בווחיק לפני הספרא דצניעותא, וחשיבות הענין
 שקבעו הרש"ל ז"ל לפני הספדי"צ, משום שבדברי הווחיק הנ"ל
 מתבאר ענינו ומחותו של הספדי"צ, ונביא כאן את הדברים,
 ואת הביאור שבא על דברי הווחיק הנ"ל בדברות קדשו של
 רבינו הרמח"ל ז"ל, ומה שהתעוררנו להכין בזה.

הנה ז"ל הווחיק לפני הספדי"צ (ח"ב קע"ו ע"ב): "מאן צניעותא
 דספרא, אמר רבי שמעון חמשה פרקין אנון דכלילן
 בדוכל רב ומליין כל ארעא, אמר ר' יהודה אי כלילן הני מכלהו
 עדיפ, אמר ר' שמעון הכי הוא למאן דעאל ונפק ולמאן דלא
 עאל ונפק לאו הכי, מתלא לבר נש דהוה דיוריה ביני טורין

וזה גבורות, עד שיבא הכתוב הג' שכולל חו"ג ויכריע ביניהם, ואז מתבסמן כחדא עכ"ל עיי"ש.

ויעויין לקמן בספדיצ (פ"ג דף מ"ג ע"ג), שכתב שם רבינו הגר"א ז"ל: "המכריע צריך שיכלול שניהם, ז"ג, והוא אמה ופומיה דאמא שהוא יסוד מלכות כידוע עכ"ל, ר"ל שעמרת יסוד הוא המלכות הפרטית דז"א עצמו [ולא נוק הכללית, מלכות דע"ס דאצילות], וכמ"ש בע"ח (שער א' ע"ה), וכן הוא בדברי רבינו הגר"א ז"ל לקמן (ט"ו ע"ד).

ובפשטות מעם הענין, מדוע המכריע צריך שיהיה כלול משניהם, כיון שזכר ונקבה הם סתירה במהותם, ומרחק רב ביניהם, ורק מכריע שכלול משניהם יש בו את כח ההכרעה, בזה שנוטה לשני הצדדים.

אמנם יש לומר בזה תוספת ביאור, מה שהיסוד כלול משניהם, דיעויין בדברות קדשו של רבינו הגר"א ז"ל לקמן (ט"ו ע"ד וט"ז ע"א), בענין המלך השמיני הדר, וז"ל: "מלך השמיני [הדר], שהוא עמרת יסוד מלכות דז"א, ואינו מלכות דע"ס נוק' דז"א, שהוא אינה בכלל המלכים כנ"ל (דף י"ג ע"ד), וז"ש שנחלק היסוד לשנים בעולם התהו ומלכו כ' מלכים וכו', וז"ש בא"ז וימלוך תחתיו הדר, הדר ודאי, כמה דאתמר פרי עץ הדר, ושם אשתו מהיטבאל כמה דאת כפת תמרים, וכתיב צדיק כתמר יפרח, דאיהו דכר ונוקבא, ולכאורה קשה הא פרי עץ הדר הוא מלכות, כמ"ש בזהר בהרבה מקומות, וא"כ מאי ושם אשתו, אלא הוא מלכות דז"א, עמרת היסוד שלו, ועמרת היסוד אינו מתפרש ממלכות נוקבא, שהוא בחינה דידה עכ"ל עיי"ש, ומתבארים הדברים ע"ד הנ"ל, שהיסוד כלול משניהם, עמרת יסוד בחינה דידה, ויסוד עצמו בחינה דידה, ומכה זה יש את כח ההכרעה.

ויש כאן ענין נוסף נכבד מאוד, שהרי רבינו האר"ז מלמדנו שאין הדין נתקן אלא בשורשו, דהנה כתב רבינו האר"ז ל בשער הכוונות (דרושי ר"ה דרוש ז'): "וכלל זה יהיה בידך, כי כל כפיית וכיטול הדינים והתמתקות אינם אלא על ידי שורשם ממש, כי הגבורות והדינים העליונים הגה הם תמיד ממותקים ומבוסמים, לכן הם עצמם כופים את הדינים הקשים ומבסמים אותם וממתקים אותם, לכן אל תתמה ממיש עתה בעזרת השם, איך ע"י שרשי הדין אנו מבסמים וממתקים את הדין עכ"ל, ועיי"ש עוד בהמשך הדברים, איך כל מיתוק הדינים הוא על ידי הדיקנא, כי שם הוא שורש ומקור כל הדינים עיי"ש.

עוד עיין בפע"ח (שער השופר פ"א) ז"ל: "והוא צריך לכוין אל מציאות הדיקנא אשר הוא הכופה כל הדינים, כי כל הכפאת הדינים אינו אלא ע"י שרשם, כי הדינים עליונים הם

שהוא משפט, ומתבאר בזה, שחסד דין רחמים, ענינו הוא זווג, וכמו ח"ת שנתבאר לעיל שהם זווג.

שם והענין הוא ז"ג דכר הוא חסד ונקבה דין, שהן יום ולילה, אור וחשך. מבואר בדברי רבינו הגר"א ז"ל כאן, דיום ולילה יש בהם בחינת זווג של זכר ונקבה, וכמו שיתבאר.

ותהי"ה נביא מה שכתב כאן רבינו הלשם ז"ל בהגהותיו ז"ל: "המכריע ביניהם [בין היום והלילה], הוא מעלות השחר עד הנץ, וכן בין השמשות עכ"ל, והיינו דכיון דיש זווג של זכר ונקבה בין היום והלילה, צריך מכריע ביניהם, בחינת יסוד, כלול משניהם, וזה ענין בין השמשות [וצ"ע איזה בחינה ממוצעת יש בין אור וחשך שמכוחה הוא הזווג].

והנה מטעם זה שיש זווג בין יום ולילה, לכן אמרינן דמוכרין מידת יום בלילה ומידת לילה ביום, וכדאמרינן בברכות (יא ע"א): "מאי מנדרך, אמר רבי יעקב אמר רבי אושעיא יוצר אור ובורא חושך, אלא אמר רבא כדי להזכיר מידת יום בלילה ומידת לילה ביום" עיי"ש בסוגיא, וזה מחמת שיש בין היום והלילה זווג של זכר ונקבה, וזכיון כלולים תמיד אחד בשני.

וכך מתבאר מדברי הוזה"ק (היא ק"כ ע"ב): "זאת יעקב דא הוא זווגא חדא, כללא חדא, זווגא שלים כדקא יאות, כגוונא דא את השמים, דא הוא כללא מדת לילה ביום, ואת הארץ דא מדת יום בלילה, אף הכא בכלהו את, וביעקב ואת, למהי כלא זווגא חדא דלא מתפרשין דכר ונוקבא לעלמין עכ"ל, ומבואר בזה כנ"ל, דענין הזכרת מידת יום כלילה ומידת לילה ביום הוא מעניני הזווג, עיין כאורך במה שכתבנו במלואים (סימן ח').

ומה שכתב רבינו הגר"א ז"ל שאור וחשך הם זכר ונקבה, עיין בזה בשער ההקדמות (פ"ט ע"ג) בביאור ענין יוצר אור ובורא חשך, שאור וחשך הם דכר ונוק' עיי"ש.

סו **שם וצריך למכריע ביניהם כלול משניהם והוא יסוד עולם צדיק.** יסוד נקרא כלול משניהם, כיון שיש בו חו"ג, זכר ונקבה, אמה ופומיה דאמא, כמו שכתב רבינו הגר"א ז"ל בהמשך הדיבור.

ועיין לקמן (ב' ע"ג ע"ד) בדברי רבינו הגר"א ז"ל, בענין שהמכריע כלול משניהם, עוד עיין לקמן (כ"ב ע"ג) וע"ד ד"ה האי במתקלא ז"ל: "ידוע שמתקלא הוא ז"ג ומכריע ביניהם, שז"ג הן שני כתובים המכחישים ביניהם, שזה חסדים